

Lomborg, Vanhanen ja Intelligent Design – kommentti Matti Kamppiselle

Petteri Welling

Jos unohtamme hetkeksi jatkuvasti ympärillä pörräivät postmodernikot, meidän biologien riesana on kolmenlaisia "kriitikoita". Ensimmäisen ryhmän muodostavat ne, joiden mielestä ympäristöongelmia on suuresti liioiteltu ja niihin on löydettävissä verrattain yksinkertaisia ratkaisuja. Toinen ryhmä on innostunut rotuopeista ja väittää afrikkalaisten ahdingon selittyvän pitkälti heidän geneettisillä ominaisuuksillaan. Kolmannessa ryhmässä ovat tietenkin kreationistit, joiden evoluution viimeisin vaihe on Intelligent Design -argumentointi (ID).

Matti Kamppinen kirjoitti (*Tieteessä tapahtuu* 1/2005) kiintoisasti tieteellisen kulttuurin suh-

teesta kolmen em. ryhmän edustajiin: Björn Lomborgiin, Tatu Vanhaseen ja ID-kreationisteihin. Vaikka yleisellä tasolla onkin helppo olla Kamppisen kanssa samaa mieltä, haluan silti esittää eräitä tarkennuksia.

Kamppinen keskittyy näiden kolmen tapauksen eroihin, mutta on tärkeää havaita myös yhdistävä tekijä. Kaikki kolme aatesuuntaa ovat ainakin joskus turvautuneet klassisiin salaliittosyytöksiin. Niiden logiikka menee suurin piirtein seuraavasti. 1) Ympäristökriitikot: "Ympäristötutkijoiden etuna on maailmanlopun profetoiminen. Sillä saa henkilökohtaista huomiota ja tutkimusrahoitusta." 2) Rasismikritiikin kriitikot: "Poliittinen korrektius on muuttunut tiedemaailmassa niin johtavaksi ideologiaksi, et-

tei rotueroja hyväksyttyä, vaikka todisteet olisivat kuinka vakuuttavat.” 3) Evoluutiokriitikot: ”Evoluutiobiologia on muuttunut materialistiseksi ideologiaksi, joka apriorisesti esittää vakuuttavan luomistutkimuksen julkaisun varteenotettavilla foorumeilla.” Miten salaliittosyytöksiin tulisi vastata? Yrittäminenkin on turhaa. Lohdutuksena näille ryhmille voi sanoa vain sen, että tieteen historia tuntee muitakin väärinymmärrettyjä neroja, jotka ovat saaneet oikeutta vasta kuolemansa jälkeen, jos silloinkaan.

Mitä tulee Kamppisen kirjoituksen yksityiskohtiin, niin Lomborgin tapaukseen ei mielestäni ole mitään lisättävää. Vanhasen tapauksessa olen periaatteessa täysin samaa mieltä: Vanhanen esittää testattavissa olevan hypoteesin, eikä sellainen saa olla tabu. En kuitenkaan ole vakuuttunut siitä, etteivätkö Vanhanen aatetovereineen (esim. kanadalainen psykologi J. Philippe Rushton) olisi saanut asiallistakin tieteellistä kritiikkiä. Se ei vain millään mene perille. Tässä ei sinänsä ole mitään kummallista. Muillakin tieteenaloilla kiistat saattavat jämhättää paikoilleen, ja jotkut oppisuunnat menevät hautaan vasta kannattajiensa mukana. Mutta on täysin ymmärrettävää, että esimerkiksi evoluutiobiologit kiusaantuvat Vanhasen ja kumppaneiden ekstravaganteista ihmispopulaatioiden elinkiertostrategioihin liittyvistä spekulatioista. Se ei ole – ainakaan pelkästään – tabujen pelkäämistä, vaan suoraa seurausta rotuintoilioiden jäärapäisyydestä.

Vakavin huomioni liittyy ID-kreationismiin. Taaskin Kamppinen on periaatteessa aivan oikeassa. Avoin keskustelu ei saa olla tiedeyhteisössä ongelma, ja kreationistienkin kanssa voi järjestää yhteistilaisuuksia jopa yliopistoissa.

Niinhan on usein toimittukin. Samoin säännöllisin väliajoin ilmestyy keskusteluantologioita, joiden tekemiseen on kreationistien lisäksi osallistunut evoluutiobiologeja ja filosofeja; kreationistit tapaavat olla niistä innoissaan, sillä kirjojen akateemiset kustantajat antavat heille mukavaa prestiisiä.

Viime syksyn ID-seminaarijupakka Helsingin yliopistolla sisälsi kuitenkin erään piirteen, josta Kamppinen ei ehkä ollut tietoinen. Kyse ei ollut mistä tahansa seminaarista: yliopiston täydennyskoulutuskeskus Palmenia mainosti tilaisuutta *täydennyskoulutuksena* biologian opettajille (ja pelkään pahoin, myös alakoulun opettajille). Tämä oli mahdollista ilmeisesti siksi, että Palmenian henkilökunnasta löytyy ID-kannattaja. Koska seminaarimainoksissa selvästi yritettiin antaa ID-kreationismista kuva jonkinlaisena biologian viimeisenä sanana, tapausta ei voi pitää pyrkimyksenä ”keskusteluun”. Kyse oli huijauksesta.

Suomen kreationisteilla näyttää taas olevan aktiivinen kausi meneillään: lehtien yleisönosastoihin kirjoitellaan, seminaareja järjestellään, kirjoja julkaistaan. *Opettaja*-lehdessä näkyi jopa olleen maksettu ilmoitus, jossa todisteltiin sitä ja tätä valaiden evoluutiottomuudesta. Kreationistien viimekätinen tavoite on Suomessa aivan sama kuin Yhdysvalloissakin. Tarkoituksena on kouluopetuksen muuttaminen sekä suora vaikuttaminen lapsiin ja nuoriin. Tämä kannattaa kaikkein vapaamielisimmänkin muistaa, kun pohtii kreationistien kanssa ”keskustelemisen” hyötyjä ja haittoja.

Kirjoittaja on filosofian tohtori, biologian ja maantieteen lehtori Oulunkylän yhteiskoulussa Helsingissä.